

O‘zbekiston
Metama’lumot
Sanoat mahsulotlari ishlab chiqaruvchilar narxlari indeksi

Ishlab chiqilgan sana: 19.09.2019

Oxirgi yangilangan sana: 30.05.2024

0. Asoslar

0.1 Qonuniy asoslar

0.1.1 Statistik ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash va tarqatish uchun javobgarlik

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

2021-yil 11-avgustda Sharqiy Yevropa, Kavkaz va Markaziy Osiyo uchun Rasmiy statistika to‘g‘risidagi namunaviy qonuni asosida ishlab chiqilgan “Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonuni qabul qilindi.

Ushbu Qonunning maqsadi rasmiy statistika sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat. Qonunning amal qilishi rasmiy statistikani tayyorlovchilarga va undan foydalanuvchilarga, respondentlarga hamda ma’muriy ma’lumotlarni yetkazib beruvchilarga, shuningdek ular o‘rtasida yuzaga keladigan, rasmiy statistikani tayyorlash, tarqatish va muvofiqlashtirish bilan bog‘liq bo‘lgan munosabatlarga nisbatan tatbiq etiladi.

Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 4-martdagi “O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PQ-114-son qarori bilan tasdiqlangan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi to‘g‘risida nizomga muvofiq, Statistika agentligi rasmiy statistikaning asosiy prinsiplariga rioya etilishini va xalqaro tavsiyalarga muvofiq bo‘lgan statistika uslubiyotlarining birligini ta’minlash; statistika ma’lumotlarini yig‘ishni, uy xo‘jaliklarining statistika kuzatuvlarini, ro‘yxatga olishlarni, bir marotabalik hisobga olishlarni, tanlanma so‘rovlarni va boshqa statistika kuzatuvlarini o‘tkazishni tashkil etish; barcha darajadagi foydalanuvchilarni belgilangan tartibda rasmiy statistika ma’lumotlari bilan ta’minlash; statistika maqsadlarida foydalanish uchun statistika registrlari va tasniflash tizimini yuritish uchun javobgar hisoblanadi.

Shu bilan birga, Rasmiy statistika to‘g‘risidagi Qonunning 14-moddasiga muvofiq statistika organlari quyidagi huquqlarga ega:

- davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlaridan, fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlaridan, banklardan hamda boshqa tashkilotlardan statistika kuzatuv shakllarini olish va statistika kuzatuv ma’lumotlaridan statistika maqsadlarida foydalanish;
- statistik birliklar faoliyatining statistika kuzatuvlarini o‘tkazish va olingan birlamchi ma’lumotlardan statistika maqsadlarida foydalanish;
- jismoniy shaxs bo‘lgan respondentlarni statistika kuzatuvlarida ishtirok etganligi uchun rag‘batlantirishni amalga oshirish;
- davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlaridan, shuningdek boshqa tashkilotlardan statistika dasturlarini bajarish uchun zarur bo‘lgan axborotni so‘rash hamda olish;
- rasmiy statistikani tayyorlash uchun zarur bo‘lgan statistika ma’lumotlarini yig‘ishga jismoniy va yuridik shaxslarni qonunchilikka muvofiq shartnoma asosida jalb etish;

- statistika ma'lumotlarini yig'ish, ularga ishlov berish, ularni umumlashtirish, tahlil qilish, tarqatish va saqlashning zamonaviy usullari va vositalaridan foydalanish hamda ularni milliy statistika tizimiga joriy etish;

- statistika ma'lumotlarini taqdim etish bilan bog'liq qoidabuzarliklar aniqlangan taqdirda, ularni bartaraf etish haqida ko'rsatmalar berish va statistika ma'lumotlariga tegishli tuzatishlar kiritish;

- statistika hisobotlarini taqdim etish tartibini buzgan mansabdor shaxslarga nisbatan ma'muriy jazo choralarini qonunga muvofiq o'z vakolatlari doirasida qo'llash.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 12-sentabrdagi F-5054-son farmoyishiga muvofiq, mamlakatdagi iqtisodiy va moliyaviy ma'lumotlar Xalqaro Valyuta Fondining kengaytirilgan umumiy ma'lumotlar tarqatish tizimi (k-MTUT)ga to'g'ri kelishi va uning doirasida muvofiqlashtirilishi kerak.

Statistika jarayonlarini boshqarish, shu jumladan statistika ma'lumotlarini tayyorlash va tarqatish xalqaro sifatni boshqarish modellari (GSIM, GSBPM, GAMS0)ga asosan ishlab chiqilgan milliy tartib-taomillarga muvofiq amalga oshiriladi.

0.1.2 Ma'lumot ishlab chiqaruvchi tashkilotlar o'rtasida ma'lumotlar almashinuvi va muvofiqlashtirish

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

"Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunning 11-moddasiga asosan rasmiy statistikani tayyorlovchilar statistika ma'lumotlarini ishlab chiqishda xalqaro darajada tavsiya etiladigan tushunchalarga, tasniflarga va uslubiyatga amal qiladi.

Vakolatli davlat organi rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilarining faoliyatini statistika dasturlari doirasida muvofiqlashtiradi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar statistika ma'lumotlarini tayyorlash uslubiyatini o'z vakolatlari doirasida muvofiqlashtiradi.

Rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilarining statistika uslubiyatlarida xalqaro tavsiyalarga nomuvofiqlik aniqlangan taqdirda vakolatli davlat organi statistika uslubiyatlari auditi yakunlariga ko'ra ushbu tayyorlovchilarga ijro etilishi majburiy bo'lgan taqdimnomalar kiritish huquqiga ega.

Milliy statistika tizimiga kiruvchi rasmiy statistikaning boshqa tayyorlovchilari tomonidan statistika ma'lumotlarini shakllantirish va vakolatli davlat organi bilan axborot almashinuvi ta'minlash uchun mas'ul bo'lgan bo'linmalar tashkil etiladi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar hamda ma'muriy ma'lumotlarni yetkazib beruvchilar o'zlarida mavjud bo'lgan statistika ma'lumotlarini va (yoki) ma'muriy ma'lumotlarni vakolatli davlat organiga statistika dasturlarida belgilangan tartibda va muddatlarda bepul taqdim etadi.

"Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunning 10-moddasiga asosan, Statistika kengashi vakolatli davlat organi huzuridagi rasmiy statistikaning rivojlantirilishi, faoliyat ko'rsatishi va muvofiqlashtirilishi masalalari bo'yicha kollegial maslahat organidir.

Statistika kengashining tarkibi davlat boshqaruvi organlarining, ilmiy-tadqiqot tashkilotlarining, nodavlat notijorat tashkilotlarining vakillari, shuningdek statistika bo'yicha milliy ekspertlar orasidan tuziladi.

0.1.3 Respondentlar individual ma'lumotlarining maxfiyligi

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 27-moddasiga asosan, rasmiy statistikani tayyorlovchilar tasarrufidagi mavjud individual ma'lumotlardan faqat statistika maqsadlarida, jamlanma statistika ma'lumotlarini shakllantirish uchun foydalaniladi.

Davlat organlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari va boshqa tashkilotlar, shu jumladan xalqaro tashkilotlar tomonidan individual ma'lumotlardan tergov, nazorat qilish, sud muhokamasi, ma'muriy qarorlar qabul qilish maqsadida yoki jismoniy va yuridik shaxslarga yoki uy xo'jaliklariga taalluqli boshqa maqsadlarda foydalanilishi mumkin emas.

Statistika agentligi xodimlari axloq kodeksiga, shu jumladan maxfiylik prinsiplariga rioya qilishlari, o'zlarining vazifalarini bajarishda ularga taqdim etilgan har qanday individual ma'lumotlarni oshkor qilmasliklari kerak.

Ularni lavozimga tayinlash paytida majburiyatlari haqida ma'lumot beriladi. Statistika agentligining har bir xodimi ma'lumotlarni oshkor qilmaslik majburiyatini o'z ichiga olgan shartnomaga qo'l qo'yishi shart.

0.1.4 Statistik hisobotlarni taqdim etish

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 14-moddasiga asosan, statistika organlari davlat va xo'jalik boshqaruvi organlaridan, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlaridan, banklardan hamda boshqa tashkilotlardan statistika kuzatuvini shakllarini olish huquqiga ega. O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi [kodeksining](#) 215-moddasiga muvofiq mansabdor shaxslarning statistika kuzatuvini olib borish uchun zarur bo'lgan hisobot va boshqa ma'lumotlarni taqdim etmaslikda ifodalangan statistika hisobotlarini taqdim etish tartibini buzishi, hisobot ma'lumotlarini buzib ko'rsatishi yoki hisobotlarni taqdim etish muddatlarini buzishi bazaviy hisoblash miqdorining yetti baravaridan o'n baravarigacha miqdorda jarima solishga sabab bo'ladi.

“Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi Qonunning 16-moddasiga asosan, Statistika dasturlariga binoan statistika kuzatuvlarini o'tkazish chog'ida respondentlar rasmiy statistikani tayyorlovchilarga ishonchli va to'liq ma'lumotlarni rasmiy statistikani tayyorlovchi tomonidan belgilangan tartibda va muddatlarda bepul taqdim etishi shart.

0.2 Resurslar

0.2.1 Kadrlar, moddiy-texnika bazasi, kompyuter vositalari va moliyalashtirish

Ishlab chiqaruvchilar narxlar indeksini (IChNI) shakllantirish bo'yicha Markaziy apparatda 3 nafar xodim, hududiy statistika boshqarmalarining narx statistikasi bo'limlarida 1-2 nafar xodimlar shug'ullanadi. Ishlab chiqaruvchilar narxlar indeksi ma'lumotlarini shakllantirish bo'yicha belgilangan vazifalarni amalga oshirishda xodimlar soni yetarli darajada.

Barcha hodimlar oliy ma'lumotga ega bo'lib, har 2 yilda kamida 1 marta Statistika agentligining Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar institutida o'quv kurslarida o'z malakalarini oshiradilar.

Har bir ish o'rni lokal tarmoqqa ulangan shaxsiy kompyuterlar bilan ta'minlangan.

Dasturiy ta'minotlar bevosita Statistika agentligining o'zida ishlab chiqilgan bo'lib, zarurat tug'ilganda kelgusida amalga oshirilishi mumkin bo'lgan topshiriqlarni bajarishda dasturiy ta'minotni yangilash va unga qo'shimchalar kiritish imkonini beradi.

Vazifalarni amalga oshirishda ajratilayotgan moddiy resurlar yetarli darajada.

1. Beg'arazlik

1.1 Kasbiy mahorat

1.1.1 Statistikaning xolisligi

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

"Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunining 6-moddasiga asosan, rasmiy statistikasining asosiy prinsiplari, jumladan beg'arazlik va xolislik hisoblanadi.

"Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunining 13-moddasiga asosan, Davlat organlari, boshqa tashkilotlar va ularning mansabdor shaxslari statistika organlarining ushbu Qonunga muvofiq amalga oshirilayotgan faoliyatiga aralashishga haqli emas.

Hududiy statistika boshqarmalari, tumanlarning (shaharlarning) statistika bo'limlari mahalliy davlat hokimiyati organlaridan mustaqil bo'lib, bevosita vakolatli davlat organiga bo'ysunadi.

Mazkur statistik ma'lumotni ishlab chiqishda boshqa davlat organlarining aralashishiga yo'l qo'yilmagan va kasbiy mustaqillik to'liq ta'minlangan.

Kadrlarni tanlab olish va ularni yuqori lavozimlarga tayinlashda, ularning statistika sohasida tajribasi va kasbiy malakasi e'tiborga olinadi. Boshqarma xodimlari malakasini oshirish O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti tomonidan tashkil etiladigan o'quv kurslarida hamda xalqaro tashkilotlar tomonidan tashkil etiladigan o'quv kurslari, o'quv-amaliy seminarlarda ishtirokini ta'minlash orqali ta'minlanadi. Boshqarma xodimlari Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar institutida tashkil etilgan o'quv kurslarida ma'ruzalar bilan ishtirok etadi. Ommaviy axborot vositalarida Boshqarma xodimlarining ilmiy maqolalarini e'lon qilib borish tashkil etilgan.

1.1.2 Manbalar, uslublar va tarqatish usullarini tanlash

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

"Rasmiy statistika to'g'risida"gi Qonunning 33-moddasiga muvofiq:

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar rasmiy statistikaning sifatini doimiy asosda baholab boradi. Sifat kafolatini ta'minlash uchun rasmiy statistika rasmiy statistikaning qamrovi, tushunchalari, statistik birliklari va tasniflariga taalluqli umumiy prinsiplar hamda usullar asosida tayyorlanadi va tarqatiladi.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar rasmiy statistikaning sifatini yaxshilash maqsadida ma'lumotlarni tahlil etish va tahrir qilish, turli manbalardan olingan ma'lumotlarni birlashtirish, ma'lumotlarni statistika maqsadlarida bir-biriga bog'lashni va solishtirishni amalga oshirish hamda baholashning statistik usullaridan foydalanish huquqiga ega.

Rasmiy statistikani tayyorlovchilar tayyorlash jarayonida foydalaniladigan manbalar va usullarni, shuningdek yakuniy ma'lumotlar to'plamlarini hujjatlashtirib boradi. Rasmiy statistikadan foydalanuvchilar statistika ma'lumotlarining manbalari va ularni tayyorlash usullari hamda rasmiy statistika ma'lumotlarining sifati to'g'risida metama'lumotlar yordamida xabardor qilinadi.

1.1.3 Statistik ma'lumotlarni noto'g'ri talqin qilish yoki undan noto'g'ri foydalanish bo'yicha sharh

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

Statistika agentligi statistik ma'lumotlarni noto'g'ri talqin qilish va statistik ma'lumotlardan noto'g'ri foydalanilganda o'z izohini berishi mumkin.

1.2 Shaffoflik

1.2.1 Statistik ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va tarqatish qoidalarini va tartibini oshkoraligi

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

“Rasmiy statistika to'g'risida”gi Qonunning 6-moddasiga binoan, rasmiy statistikaning asosiy prinsiplari tushunarlik va shaffoflik. Statistik ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va tarqatish bo'yicha shartlar O'zbekiston Respublikasining statistikaga oid qonun hujjatlarida keltirilgan. Ushbu qonunchilik choralari veb-saytga joylashtirilgan va jamoatchilikni ular bilan tanishish imkoniyati mavjud. “Rasmiy statistika to'g'risida”gi Qonun va statistik ma'lumotlarni ishlab chiqish va tarqatish muddatlari aniq ko'rsatilgan statistika dasturi Statistika agentligi rasmiy veb-saytiga (www.stat.uz) joylashtirilgan. Qonun Oliy Majlis byulletenida, normativ-huquqiy hujjatlar bazasi (norma), shuningdek Adliya vazirligining www.lex.uz manzilida joylashgan ma'lumotlar bazasida ham mavjud. Statistik ma'lumotlarni shakllantirish uchun respondentlar tomonidan taqdim etiladigan statistika hisoboti shakllari Statistika agentligi rasmiy veb-saytida foydalanuvchilar uchun oldindan e'lon qilinadi.

1.2.2 Hukumatning statistik ma'lumotlar e'lon qilinishidan oldin ko'rishning ichki imkoniyati

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

Hukumat Statistika agentligi tomonidan tayyorlangan statistik ma'lumotlarni ularni e'lon qilish vaqtidan oldin ko'rish imkoniyatiga ega emas. Statistik ma'lumotlarni tarqatishda statistika organlari mustaqildir. Davlat organlarining aralashuviga yo'l qo'yilmaydi (“Rasmiy statistika to'g'risida”gi Qonunning 13-moddasi). Faqat Agentlik direktori, uning o'rinbosarlari va mas'ul xodimlar statistik ma'lumotlar e'lon qilinishidan oldin ularni ko'ra oladi.

1.2.3 Statistik ma'lumotlarning atributlari (belgilari)

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

Jamoatchilikka e'lon qilinayotgan bosma statistik nashrlar, axborotnomalar, ommaviy axborot vositalarida berilayotgan ma'lumotlarning Statistika agentligi tomonidan ishlab chiqilganligi uning logotipi va izohlari orqali aniq belgilanadi.

1.2.4 Uslubiyatlar, ma'lumotlar manbasi va statistik usullardagi asosiy o'zgarishlar haqida oldindan xabardor qilish

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

Yangi uslubiyatga o'tishdan, mavjud uslubiyatlar va usullarga sezilarli o'zgartirishlar kiritishdan oldin Statistika agentligi jamoatchilikni oldindan xabardor qiladi. Statistika agentligi o'z rasmiy veb-saytida foydalanuvchilarni qanday o'zgarishlar kutayotganini tushuntiruvchi tegishli uslubiy ko'rsatmalarni joylashtiradi. Maqolalar, yangiliklar va matbuot anjumanlarida kutilayotgan o'zgarishlar jamoatchilikka yetkaziladi.

1.3. Axloq me'yorlari

1.3.1 Xodimlarning axloq me'yorlari bo'yicha ko'rsatmalar

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

Statistika agentligi xodimlari uchun Odob-axloq qoidalari tasdiqlangan. Ular axloq kodeksiga, shu jumladan maxfiylik prinsipiga rioya qilishlari, o'zlarining vazifalarini bajarishda ularga taqdim etilgan har qanday ma'lumotlarni oshkor qilmasligi kerak. Ular lavozimga tayinlanayotganda ushbu majburiyatlar haqida tushuntirishlar beriladi. Statistika agentligi xodimi individual ma'lumotlarni oshkor qilmaslik majburiyatini olgan shartnoma tuzishi shart.

2. Uslubiyat

2.1 Konsepsiya va tushunchalar

2.1.1 Konsepsiya va tushunchalar

Sanoat mahsulotlari ishlab chiqaruvchilar narxlari indeksi (IChNI) – sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishdagi inflyatsion jarayonlarni aks ettiruvchi asosiy indikatorlardan biri bo'lib, ma'lum vaqt oralig'ida o'zgarishlar ishlab chiqarish tuzilmasi bo'yicha sanoat mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar narxlari o'zgarishini tavsiflaydi.

IChNI hisob-kitoblari XVJ ekspertlari tavsiyalari va "Ishlab chiqaruvchilar narxlari indeksi bo'yicha Qo'llanma: nazariya va amaliyot"ga asoslangan Sanoat mahsulotlari ishlab chiqaruvchilar narxlari indeksini hisoblash bo'yicha Uslubiy nizom (Statistika agentligining 2024- yil 30- apreldagi 82-son buyrug'i bilan tasdiqlangan) asosida amalga oshiriladi.

2.2 Statistik qamrov

2.2.1 Statistik qamrov

2.2.1.1 Ma'lumotlarning statistik qamrovi

Sanoat mahsulotlari narxlari o'zgarishini kuzatish, aniq bir maqsad bo'yicha tanlab olish asosida shakllantiriladigan tayanch sanoat korxonalarining tanlanma tarmog'i bo'yicha amalga oshiriladi.

IchNini shakllantirishda NACE rev.2. asosida ishlab chiqilgan Iqtisodiy faoliyat turlari umumdavlat tasniflagichiga muvofiq (IFUT-2) asosiy iqtisodiy faoliyat turlari B – “Tog‘-kon sanoati va ochiq konlarni ishlash”, C – “Ishlab chiqaradigan sanoat”, D – “Elektr, gaz, bug‘ bilan ta‘minlash va havoni konditsiyalash”, E – “Suv bilan ta‘minlash; kanalizatsiya tizimi, chiqindilarni yig‘ish va utilizatsiya qilish” seksiyalariga taalluqli bo‘lgan korxonalar kuzatuvga qamrab olinadi.

Tayanch korxonalarini tanlashda, ishlab chiqarilgan mahsulotlar qiymatiga asoslangan kuzatuvning tanlanma usulidan foydalaniladi, ya‘ni, ishlab chiqarilgan mahsulot qiymatining ishlab chiqarish sanoatining umumiy hajmidagi yuqori ulushi ustuvor mezonlardan biri hisoblanadi. Bundan tashqari, ishlab chiqaruvchilarni tayanch korxonalar ro‘yxatiga qo‘shish uchun tanlab olishda quyidagilarga amal qilish tavsiya etiladi:

- har bir faoliyat turi uchun aynan xos bo‘lgan korxonalarini (texnologik jarayoniga, foydalaniladigan xom-ashyo turiga ko‘ra va h.k);

- tanlanmaga respublika darajasida indekslarni hisoblash uchun zarur bo‘lgan guruhlar, sinflar va kichik sinflar ro‘yxatiga kiritilgan mahsulotlar turlarini ishlab chiqaruvchi korxonalarini kiritish.

Tanlanmaning optimal hajmiga statistika kuzatuv uchun belgilangan asosiy mahsulot guruhlarini imkon qadar maksimal darajada qamrab oladigan tayanch korxonalarini tanlash orqali erishiladi.

Geografik qamrov doirasida narx indeksini shakllantirish uchun respublikaning barcha hududlaridagi korxonalar kuzatiladi.

2.2.1.2 Statistik qamrovdan istisnolar

Sanoat ishlab chiqaruvchilar narxlari indeksiga zaxiralardagi o‘zgarishlar va o‘z iste‘moli uchun tovarlar ishlab chiqarish, o‘z kapitalini to‘plash uchun bozor tovarlarini ishlab chiqarish, bozor tovarlarini noqonuniy ishlab chiqarish, o‘z yakuniy iste‘moli uchun muayyan xizmatlarni ishlab chiqarish, o‘z jamg‘armasini to‘plash va noqonuniy bozor xizmatlarini sotish bo‘yicha xizmatlar kiritilmaydi.

Narxlar kuzatuv qamroviga yakka tartibdagi tadbirkorlar va uy xo‘jaliklarining ishlab chiqarish faoliyatini kiritilmaydi, shu bilan birga, salmoq vaznlarni shakllantirishda foydalaniladigan ishlab chiqarilgan mahsulotlarning qiymat ko‘rinishidagi hajmi yakka tartibdagi tadbirkorlar va uy xo‘jaliklarining ishlab chiqarish faoliyati to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni o‘z ichiga oladi.

Narxlarni ro‘yxatga olishda, narxlarning real dinamikasini aks ettira olmaydigan, juda past yoki o‘ta yuqori darajadagi narxlarga ega bo‘lgan mahsulotlarning sotilishida “bir martalik tasodifiy” iste‘molchilarning bo‘lishiga yo‘l qo‘ymaslik lozim. Narxlarning keskin o‘zgarishiga sababchi bo‘lgan iste‘molchilarni almashtirish holatlari, ro‘yxatga olingan mahsulotlarning hisobot davridagi va o‘tgan davrdagi narxlarini to‘g‘ridan-to‘g‘ri taqqoslashga imkon bermaydigan o‘zgarishlar sifatida qaralishi kerak.

2.2.1.3 Aniqlanmagan faoliyat

IchNI da noqonuniy tarzda ishlab chiqarilgan tovarlar va xizmatlar hisobga olinmaydi.

2.3 Tasniflash/sectorlar bo'yicha taqsimlash

2.3.1 Tasniflash/sectorlar bo'yicha taqsimlash

2016- yilga qadar IChNIni shakllantirishda milliy tasniflagichdan foydalanilgan bo'lib, 2016- yilning yanvar oyidan boshlab O'zbekiston Respublikasining Iqtisodiy faoliyat turlari umumdavlat tasniflagichiga (IFUT, 2-tahrir) muvofiq IChNI faoliyat turlari bo'yicha hisoblanmoqda.

Mahsulotlarni tasniflashda CPA2008-Statistical classification of products by activity in the European Economic Community (Yevropa iqtisodiy hamjamiyatidagi faoliyat turlari bo'yicha mahsulotlarning statistik tasnifi) asosida O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha mahsulotlarning (tovarlar, ishlar, xizmatlar) statistik tasniflagichidan foydalaniladi.

2.4 Hisobga olish asoslari

2.4.1 Baholash

Oqimlarni ro'yxatga olishda foydalaniladigan baxolash qoidalarini umumiy hisobda MHT-2008 talablariga mos keladi. Mahsulotni (IChNI salmoq vaznlari uchun) va mahsulot narxini aniqlashda foydalaniladigan baholash qoidasi ishlab chiqaruvchilar narxlariga asoslanadi. QQS, aksiz va mahsulot tannarxiga kiritilgan qo'shimcha soliqlar (ustama savdo narxi (yoki chegirma) va ishlab chiqaruvchining mahsulotni xaridorga yetkazib berishi bilan bog'liq transport xarajatlari, shuningdek, tovarlarni qadoqlash, saqlash, transport vositalariga yuklash bilan bog'liq bo'lgan va shu kabi boshqa xarajatlar) mahsulot narxiga qo'shilmaydi. Mahsulotlar uchun subsidiyalar hisobga olinadi.

2.4.2 Hisobga olish asosi

Tayyor mahsulotlar va ko'rsatilgan xizmatlar narxlari ular ishlab chiqarilgan davrda hisobga olinadi.

Narxlarni ro'yxatga olish tayanch korxonalar mutaxassislar tomonidan yuklab jo'natilgan mahsulotlar hujjatlaridagi ma'lumotlar asosida amalga oshiriladi. Agar ro'yxatga olish davrida mahsulot yuklab jo'natilmagan bo'lsa, u holda hisobot shaklida, hisobot oyi davomida ro'yxatga olish kuniga yaqin kunlarda yuklab jo'natilgan yoki yuklab jo'natilishi kutilayotgan mahsulot narxlari ko'rsatiladi.

Tayanch korxonalar oylik davriylikda hisobot oyining 20- sanasidan kechiktirmay hisobot davri davomida yuklab jo'natilgan yoki ishlab chiqarilgan mahsulotlar bo'yicha operatsiyalar to'g'risidagi ma'lumotlarni taqdim etadi.

2.4.3 Yalpi/sof ko'rsatkichlarni hisoblash tartib-taomillari

Alohida turdagi tovarlar va faoliyat turlari bo'yicha ishlab chiqaruvchilar narxlari indeksini hisoblash tartibi "faoliyatning aniq turlari" tamoyillariga muvofiq amalga oshiriladi (tegishli faoliyat turiga mansub mahsulotlar bo'yicha).

3. Aniqlik va ishonchlik

3.1 Birlamchi ma'lumotlar

3.1.1 Birlamchi ma'lumotlarni yig'ish asoslari

Ma'lumotlarni to'plash uchun har oy elektron ma'lumotlar bazasi shakllantiriladi. Ma'lumotlarni yig'ish dasturlarini batafsil tavsiflash uchun ma'lumotlar manbalari tahlil qilinadi.

Korxonalarining tanlanma statistik kuzatuvining asosi bo'lib Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 28-sentabrdagi "Korxonalar va tashkilotlarning yagona davlat registrini yuritish va uning asosida davlat xizmatini ko'rsatishga oid normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi 539-son qaroriga muvofiq faoliyat ko'rsatadigan, doimiy yangilanib turadigan, kompleks Korxonalar va tashkilotlarning Yagona davlat registri xizmat qiladi.

3.1.2 Birlamchi ma'lumotlarning ta'rifi, qamrovi, tasniflari, baholanishi va hisobga olish davri

Birlamchi ma'lumotlar hisobga olish paytidagi manba bilan moslashtiriladi.

3.1.3 Birlamchi ma'lumotlarning o'z vaqtida tayyor bo'lishi

Sanoat mahsulotlari ishlab chiqaruvchilar narxlari tanlanma kuzatuvi birlamchi ma'lumotlarini yig'ishning davriyligi va muddati ishlab chiqaruvchilar narxlari statistikasi bo'yicha ma'lumotlarni tarqatish tizimida nazarda tutilgan talablarga muvofiq IChNI to'g'risidagi chiquvchi ma'lumotlarni shakllantirish imkonini beradi.

Respondentlar narxlar to'g'risidagi ma'lumotlarni taqdim etishning belgilangan eng oxirgi muddati to'g'risida xabardor qilingan. Yangi qo'shilgan korxonalar narxlar to'g'risidagi ma'lumotlarni taqdim etish muddatlari to'g'risida yozma ravishda ogohlantiriladilar.

3.2 Birlamchi ma'lumotlarni baholash

3.2.1 Birlamchi ma'lumotlarni baholash

Doimiy ravishda nisbiy narxlar va ularning ekstremal kattaliklari to'g'risidagi ma'lumotlar tekshirib boriladi. O'xshash yoki bir xil mahsulot turini ishlab chiqaruvchi korxonalarining narxlari taqqoslanadi va tahlil qilinadi. Ekstremal ko'rsatkichlar aniqlangan hollarda ma'lumotlarga bevosita korxonalar mutaxassislari bilan birgalikda aniqlik kiritiladi. Narxlarini tartibga solish bilan shug'ullanuvchi davlat organlari bilan bozorda ustun mavqega ega bo'lgan korxonalar va boshqa tartibga solinadigan narxlarda mahsulot ishlab chiqaruvchi korxonalarining narxlariga aniqlik kiritish bo'yicha yaqin hamkorlik yo'lga qo'yilgan.

3.3 Statistik usullar

3.3.1 Birlamchi ma'lumotlar bilan ishlashda statistik usullar

Ma'lumotlarni shakllantirish jarayonlari tegishli dasturiy ta'minot to'plami va mantiqiy nazoratdan foydalanish orqali kodlash xatolarini minimallashtiradi.

Ayrim turdagi tovarlarni (masalan, mavsumiy mahsulotlar) ishlab chiqarish to'xtatilgan davrlarda, korxonalar odatda, ularning narxlari to'g'risidagi ma'lumotlarni hisobotda ko'rsatmaydilar. Biroq, ushbu turdagi tovarlarni ishlab chiqarish vaqtinchalik to'xtatilgan

davrlarda ularni yuklab jo'natish (sotish) davro etishi mumkin. Ushbu hollarda korxonalar hisobotlarida sotilgan tovar turlari narxlari to'g'risidagi ma'lumotlar ko'rsatiladi.

Yil boshida tanlanmaga yangidan qo'shilgan tovarlar (xizmatlar) uchun o'tgan yilning dekabr oyidagi tayanch narx qayd etilishi lozim. O'tgan yilning dekabr oyidagi narxni olish imkoni mavjud bo'lmagan hollarda, o'tgan yilning dekabr oyiga yaqin bo'lgan oyidagi narx tayanch narx sifatida foydalanilishi mumkin. Ba'zi hollarda (masalan, mavsumiy mahsulotlar yoki korxonaga yangi yil oldi chegirmalarning qo'llanilishi) tayanch narx sifatida o'tgan yilning IV choragidagi o'rtacha narxdan foydalanish mumkin.

Uchrashi mumkin bo'lgan barcha hollarda, tayanch narx qiymati to'g'risidagi qaror tayanch korxonaga mutaxassislari bilan birgalikda qabul qilinishi shart.

Vaqtinchalik mavjud bo'lmagan yoki mavsumiy mahsulotlar uchun XVJ texnik missiyalari ekspertlarining tavsiyalari va Ishlab chiqaruvchilar narxlari indeksi: nazariya va amaliyot qo'llanmasida bayon etilgan qoidalarga asoslanib, shartli narxlarni belgilash usullari qo'llaniladi.

Sifat jihatidan narxlarni to'g'rilashda quyidagi ikki toifadagi usullardan foydalaniladi:

- noaniq yoki bilvosita ("implisit") to'g'rilash;
- aniq yoki bevosita ("eksplitsit") to'g'rilash.

Shartli narxlarni hisoblash usullarining har birini qo'llash, shuningdek, mahsulot sifatini o'zgartirish uchun tuzatishlar "Sanoat mahsulotlari ishlab chiqaruvchilar narxlari indekslarini hisoblash bo'yicha uslubiy nizom"da batafsil tavsiflangan.

3.3.2 Boshqa statistik jarayonlar

O'lchash tizimlarini shakllantirishda sanoat korxonalarining ishlab chiqarilgan mahsulot qiymati to'g'risidagi yillik statistik hisobotlari ma'lumotlari asosiy axborot manbai bo'lib xizmat qiladi. Mahsulot ishlab chiqarishning qiymat hajmlari bo'yicha yig'ma ma'lumotlarni ishlab chiqish davrini hisobga olgan holda tayanch davrning joriy davrdan kechikishi 2 yilni tashkil etadi. Narxlar uchun tayanch yil bo'lib o'tgan yilning dekabr oyi hisoblanadi. Sanoat ishlab chiqarishining o'rtacha yillik tuzilmasidan dekabr narxlarida o'xshash tuzilmaga bog'lash (mustahkamlik) va o'tish xalqaro amaliyotda qabul qilingan metodologiyaga mos keladigan tuzatish koeffitsientini qo'llash orqali amalga oshiriladi. Salmoq vaznlar tuzilmasi har yili sanoat statistikasi asosida yangilanadi.

IChNI ni baholash uchun modifikatsiyalangan Laspeyres formulasi bo'yicha hisoblangan o'tgan oyga nisbatan qisqa muddatli narxlar o'zgarishi va uzoq muddatli narxlarning o'zgarishi (o'tgan yilning dekabriga, o'tgan yilning mos oyiga, yil boshidan tegishli davrga) qo'llaniladi. Bundan tashqari, narx indekslari har chorakda hisobot yilining joriy choragi uchun o'tgan chorakka va o'tgan yilning mos choragiga nisbatan, joriy yilning o'rtacha yillik narxlariga nisbatan, o'tgan yilning o'rtacha yillik narxlariga nisbatan, shuningdek, joriy oy uchun joriy va o'tgan yillarning o'rtacha yillik narxlariga nisbatan diskret indekslari ham hisoblanadi.

3.4 Ma'lumotlarni taqqoslash

3.4.1 Oraliq natijalarni taqqoslash

Narxlari tartibga solinadigan mahsulotlar ishlab chiqaruvchi korxonalar uchun IChNini shakllantirish narxlari to'g'risidagi ma'lumotlar ma'muriy manbalardan (davlat nazorat qiluvchi organlar) olingan ma'lumotlar bilan taqqoslanadi.

3.4.2 Oraliq ma'lumotlarni baholash

Asosiy oraliq ma'lumotlardagi mumkin bo'lgan tafovutlar tahlil qilinadi va ma'lumotlar nomuvofiqliklarni bartaraf etish uchun tuzatiladi.

3.4.3 Yakuniy statistik ma'lumotlardagi tafovutlar va boshqa nomuvofiqliklarni o'rganish

Agar nomuvofiqliklar mavjud bo'lsa, avval e'lon qilingan ma'lumotlar keyingi nashrlarda o'zgartiriladi.

3.5 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqish tahlili

3.5.1 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqishni o'rganish va tahlil qilish

ICHNI hisoblash uchun yangilangan salmoq vaznlar tizimini shakllantirish har yili amalga oshiriladi va yanvar oyidan hisoblash ishlarida foydalaniladi.

4. Amaliy yaroqlilik

4.1 Davriylik va o'z vaqtidaligi

4.1.1 Davriylik

Ma'lumotlar tarqatishning umumiy tizimi talablariga mos ravishda ICHNI hisoblash har oyda amalga oshiriladi.

4.1.2 O'z vaqtidaligi

ICHNI oylik ma'lumotlari Statistika dasturiga muvofiq har oyda tarqatiladi. Tarqatish muddatlari MTUT tavsiyalari va ma'lumotlarni tarqatish kalendariga moslashtiriladi.

4.2 Qiyosiylik

4.2.1 Ichki qiyosiylik

Ishlab chiqaruvchilar narxlar indeksi respublika sanoat faoliyati bo'yicha umumiy, shuningdek, iqtisodiy faoliyat turlari va tovarlar bo'yicha shakllantiriladi. Statistik qatorlar ichki taqqoslanuvchanlik bilan tavsiflanadi.

4.2.2 Vaqt bo'yicha qiyosiylik

Bosqichma-bosqich oylik ICHNI 1994- yildan shakllantirilgan.
2016 yilgacha ICHNI milliy tasniflagich tarkibida, 2016 yildan - iqtisodiy faoliyat turlari tarkibida (Iqtisodiy faoliyat turlari umumdavlat tasniflagichiga ko'ra, NACE rev.2 asosidagi rev.2) shakllantirilgan.

4.2.3 Sektorlar va sohalar o'rtasidagi qiyosiylik

-

4.3 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqish

4.3.1 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqish jadvali

Ma'lumotlarni e'lon qilish Statistika dasturida nazarda tutilgan muddatlarda amalga oshiriladi. Sanoat mahsulotlari ishlab chiqaruvchilar narxlari indeksini shakllantirish bo'yicha Uslubiy nizomda nazarda tutilgan ba'zi hollarda, o'tgan davrlar uchun ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqish amalga oshirilishi mumkin. Ushbu hollarda, yil oxirida IChNI bo'yicha qayta ko'rib chiqilgan dinamik qatorlar e'lon qilinadi.

4.3.2 Dastlabki va/yoki qayta ko'rib chiqilgan ma'lumotlarni aynan shu toifasi bo'yicha belgilash

O'tgan davrlar uchun ma'lumotlar qayta ko'rib chiqilgan hollarda, qayta ko'rib chiqilgan ma'lumotlarni e'lon qilish tegishli izohlar bilan amalga oshiriladi.

4.3.3 Ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqishni o'rganish va tahlil qilish bo'yicha olingan natijalarni tarqatish

Qayta ko'rib chiqilgan (yakuniy) ma'lumotlar Statistika agentligi nashrlari orqali tarqatiladi.

5. Qulayligi

5.1 Ma'lumotlar

5.1.1 Statistik ma'lumotlarni taqdim etish

IChNI ma'lumotlari foydalanuvchilarga "Sanoat mahsulotlari (ishlar, xizmatlar) ishlab chiqaruvchilar narxlari indeksi" statistik byulleteni, "O'zbekiston statistik yilnomasi", "O'zbekiston sanoati", "O'zbekistonda qurilish" va hokazo nashrlar orqali taqdim etiladi. Shuningdek, Statistika agentligining rasmiy veb-sayti <http://www.stat.uz>ning "Ochiq ma'lumotlar" bo'limida (<https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/prices-and-indexes-2>) va O'zbekiston Respublikasi statistika portalida <https://siat.stat.uz/> e'lon qilib boriladi hamda foydalanuvchilar so'rovlariga asosan taqdim etiladi.

Statistik to'plamlarda ma'lumotlar jadval va grafik ko'rinishda taqdim etiladi.

5.1.2 Ma'lumotlarni tarqatish vositalari va shakllari

5.1.2.1 Bosma shaklda – Yangi nashr

Chop etilmaydi.

5.1.2.2 Bosma shaklda – Oylik byulletenlar

Statistik byulleten "Sanoat mahsulotlari (ishlar, xizmatlar) ishlab chiqaruvchilar narxlari indeksi".

5.1.2.3 Bosma shaklida – Choraklik byulletenlar

Chop etilmaydi.

5.1.2.4 Bosma shaklda – Yillik byulletenlar

Chop etilmaydi.

5.1.2.5 Bosma shaklda – Boshqalar

Foydalanuvchilarning maxsus so‘rovlari bo‘yicha jadvallar.

5.1.2.6 Elektron shaklda - Byulleten yoki nashrlar

Statistika agentligining rasmiy veb-saytining:

“Ochiq ma’lumotlar” bo‘limida <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/prices-and-indexes-2>;
“Nashrlar” bo‘limida hisobot va broshyuralar ko‘rinishida, shuningdek foydalanuvchilarning maxsus so‘rovlariga ko‘ra elektron shaklda.

O‘zbekiston Respublikasi statistika portalida:

“Narxlar va indekslar” bo‘limida.

5.1.3. Ma’lumotlarni e’lon qilish jadvali

Ma’lumotlarni e’lon qilish Statistika dasturida aks ettirilgan statistik nashrlarni (ma’lumotlarni) chop etish jadvaliga muvofiq amalga oshiriladi.

Statistika agentligining rasmiy veb-saytida ma’lumotlarni chop etish jadvali joylashtirilgan <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/rasmiy-statistika-kalendari>.

5.1.4 Bir vaqtning o‘zida e’lon qilish

Sanoat mahsulotlari ishlab chiqaruvchilari narxlari indekslari quyidagi statistik to‘plamlarda keltirilgan:

- O‘zbekistonda narxlar (stat.uz) – har yili iyul oyida;
- O‘zbekistonda sanoat (stat.uz) – har yili sentabr oyida;
- O‘zbekistonda qurilish (stat.uz) – har yili sentabr oyida (bo‘lim).

5.1.5 So‘rov bo‘yicha ma’lumotlarni tarqatish

O‘zbekiston Respublikasining “Rasmiy statistika to‘g‘risida”gi qonuni va boshqa normativ hujjatlar asosida foydalanuvchilar so‘roviga asosan statistik ma’lumotlar o‘rnatilgan tartib asosida taqdim etiladi. Statistik ma’lumotlarni tarqatish yuridik va jismoniy shaxslarning murojaatlariga asosan statistik to‘plamlar, byulletenlar, tezkor ma’lumotlar bosma nashr yoki elektron shaklda ham amalga oshiriladi.

5.2 Metama’lumotlar

5.2.1 Konsepsiyalar, statistik qamrov, tasniflar, hisobga olish asoslari, ma’lumotlar manbasi va statistik usullar to‘g‘risidagi hujjatlar va ma’lumotlarni tarqatish

Ushbu veb-sahifada Sanoat mahsulotlari ishlab chiqaruvchilar narxlari statistikasini shakllantirish bo‘yicha uslubiy nizomlar mavjud (Agentlikning 2024- yil 30- apreldagi 82- son buyrug‘i bilan tasdiqlangan) <https://lib.stat.uz/uz/features/narxlar>.

Uslubiy qoidalarda tushuncha, qoʻllaniladigan tasniflar, statistik qamrov, maʼlumotlar manbalari, koʻrsatkichni shakllantirishda qoʻllaniladigan statistik usullar va tartiblar haqida asosiy maʼlumotlar keltirilgan.

Oʻzbekiston Respublikasi statistika portalida (<https://siat.stat.uz/>) ochiq maʼlumotlarni tarqatish doirasida IChNI maʼlumotlarini eʼlon qilish metaʼmalumotlar bilan amalga oshiriladi.

5.3. Foydalanuvchilarga yordam koʻrsatish

5.3.1 Aloqa bogʻlash boʻyicha maʼlumotlarni tarqatish

Statistika agentligining rasmiy nashrlarida statistik maʼlumotlarni tayyorlash uchun masʼul xodimlar bilan muloqot qilish uchun manzillar (pochta, telefon, faks, elektron pochta va boshqalar) koʻrsatilgan.

Oʻzbekiston Respublikasi statistika portalida (<https://siat.stat.uz/>) ochiq maʼlumotlarni tarqatish doirasida IChNI maʼlumotlarini eʼlon qilish metaʼmalumotlar bilan aloqa uchun maʼlumotlarni koʻrsatgan holda amalga oshiriladi.

9. Rejalar

9.1 Oxirgi

9.1.1 Takomillashtirish rejasi – Oxirgi takomillashtirishlar

Statistik kuzatuvlarning statistik vositalarini (shakllari va anketalarini) takomillashtirish. Vaqtinchalik yetishmayotgan narxlarni hisoblash mexanizmini joriy etish, sifatni oʻzgartirish, kichik biznesni qoʻshish hisobiga qamrovni kengaytirish.

9.2 Umumiy

9.2.1 Takomillashtirish rejasi – Qisqa muddatli

Ishlab chiqaruvchilar narxlari kuzatuvda mahsulotlar nomenklaturasi roʻyxatini kengaytirish. Statistik vositalarni takomillashtirish.

9.2.2 Takomillashtirish rejasi – Oʻrta muddatli

Mahsulotning sifat oʻzgarishlarini toʻgʻirlash mexanizmini yanada takomillashtirish.

9.3 Moliyaviy

9.3.1 Takomillashtirish rejasi – texnik/moliyaviy koʻmakka talab – Qisqa muddatli

Moliyalashtirish Statistika dasturi asosida amalga oshiriladi.

9.3.2 Takomillashtirish rejasi - texnik/moliyaviy koʻmakka talab – Oʻrta muddatli

IChNI shakllantirishda muqobil axborot manbalaridan foydalanish boʻyicha boshqa mamlakatlar tajribalari va xalqaro ekspertlar tavsiyalarini oʻrganish.

Moliyalashtirish Statistika dasturi asosida amalga oshiriladi.

Aloqa bog'lash uchun shaxs (shaxslar):

F.I.O.:	Umarov Muxtor To'rayevich
Lavozim:	Narxlar statistikasi boshqarmasi boshlig'i
Bo'linma:	Narxlar statistikasi boshqarmasi
Idora:	O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi
Manzil:	Mustaqillik shoh ko'chasi, 63-uy
Shahar/region:	Toshkent shahri
Mamlakat:	O'zbekiston Respublikasi
Pochta indeksi:	100170
Telefon: mamlakat kodi/shahar kodi/raqam	(+998) 71-202-80-36
Faks: mamlakat kodi/shahar kodi/raqam	(+998) 71-202-81-53
Elektron manzil:	m.umarov@stat.uz